

Innst. S. nr. 77

(2001-2002)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Trond Giske og Vidar Bjørnstad om opprettelsen av en nasjonal kunnskapsbase

Dokument nr. 8:23 (2001-2002)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at det opprettes en nasjonal digital kunnskapsbase."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at forslagsstillerne mener det er viktig å sikre at Norge beholder en nasjonal kunnskapsbase for å ta vare på vår felles kunnskaps- og kulturarv. Forslagsstillerne viser videre til Kulturdepartementet i juni 2002 utlyste en anbudskonkurranse der staten kjøper tilgang til en større kunnskapsbase for bibliotek- og undervisningssektoren. Vi risikerer at kunnskapsbaser kan forringes uten et offentlig engasjement fordi de ikke vedlikeholdes. Nettmarkedet er foreløpig ikke sterkt nok til å sikre tilstrekkelige inntekter. Forslagsstillerne peker på at tilgang til større nettleksika bidrar til å dekke skolers og biblioteks behov for en redaksjonelt bearbeidet kunnskapskilde og at satsingen på bredbånd nettopp er tilrettelagt for bruk av digitale kilder.

Flertallet viser til at departementets brev av 30. november 2001 der det framgår at staten som oppdragsgiver ikke ville gå videre med noen av anbudene fra anbudskonkurransen. Det vises for øvrig til departementets brev som følger vedlagt.

Flertallet viser til at Regjeringen har lagt vekt på betydningen av å sikre det felles norske informasjonsgrunnlaget IT-samfunnet. Flertallet har merket seg at Regjeringen vil vurdere tilveiebringelse av kilder til generell kunnskap på norsk, samt kunnskap om Norge og norske forhold i et bredere perspektiv. Videre at det

tas sikte på at kunnskapen skal fremskaffes på en bred multimedialplattform med tyngde også på lyd og bilder.

Flertallet har videre merket seg at det videre arbeidet vil bli knyttet til det interdepartementale IT-politiske samarbeidet eNorge og bestrebelsene for å skaffe norsk elektronisk innhold på nettet. Det er signalisert at det skal være nær dialog med private og offentlige aktører på feltet, herunder de aktører som deltok i anbudskonkurransen.

Flertallet merker seg departementets vurderinger i forhold til våre forpliktelser etter EØS-avtalen i forhold til såkalt kjøp etter forhandlinger med et forlag. Eventuelle kjøp etter forhandlinger må derfor innledes med flere aktører etter ny kunngjøring.

Flertallet er enig med forslagsstillerne i at nasjonale kunnskapsbaser er viktig for å sikre vår felles kunnskaps- og kulturarv, og at dette handler om å ta vare på vår felles nasjonale hukommelse. Flertallet vil videre påpeke at informasjon og kunnskap blir til i mange organisasjoner og fora, og at nasjonale kunnskapsbaser i én forstand kan og bør sees på som summen av alle disse. Et moderne samfunn er best tjent med et mangfold av kunnskapskilder, men det er om å gjøre å legge til rette for mest mulig effektiv utnyttelse av disse kildene.

Flertallet viser til at samfunnet allerede i dag investerer store summer på informasjonsbaser av ulike slag, som norge.no, kulturnett.no, forskning.no samt tradisjonelle informasjonsbaser som Statens kartverk og Statistisk sentralbyrå osv. Disse har i ujevn grad tilknytning til andre kunnskapsbaser. Statens primær oppgave på dette området må være å legge til rette for størst mulig samspill mellom alle slike baser med tiltak som oppmuntrer til gjenbruk av informasjon, unngår unødvendig duplisering, letter gjenfinning på tvers av basene og muliggjør navigering fra en base til en

annen. Dette kan skje ved at staten er tilrettelegger for en eller flere inngangsportaler.

Flertallet viser til behovet for flermediale kunnskapsbaser, i tråd med den anbudsinvitasjon som ble utformet sommeren 2001. Det vil være naturlig å gjøre institusjoner som Norsk Rikskringkasting, Norsk film-institutt m.fl. i stand til å presentere levende lyd og bilder i tilknytning til nasjonale kunnskapsbaser. Nasjonale kunnskapsbaser må ha sentrale inngangsporter som er tilpasset ulike brukergruppers behov.

Flertallet ber Regjeringen sørge for at de språkpoltiske målsettingene om likestillingen mellom våre to målformer ivaretas ved etableringen av nasjonale digitale kunnskapsbaser.

Flertallet mener at nasjonal kunnskapsbase må ha størst mulig bredde og dybde, og det må være mulig å utvide over tid. Basen (basene) bør være åpen for bidrag fra så mange aktører som mulig, så vel offentlige som private, kommersielle som ideelle. Samtidig er det viktig at basene har en grunnstamme av pålitelig og kontrollerbar kunnskap, ikke minst med tanke på behovene til elever og studenter.

Flertallet mener at statens roller i forhold til nasjonale kunnskapsbaser, der en av rollene kan være å opprette inngangsportaler, bør ivaretas av et organ eksempelvis underlagt Nasjonalbiblioteket eller en annen passende institusjon. Det bør legges til rette for kunnskapsbaser som består av tett sammenkobling av nye og eksisterende norske baser og en eller flere inngangsportaler til disse. I det videre arbeidet bør også ulike finansieringsmodeller utredes samt evt. integrering av basene som en del av eNorge-strategien.

Flertallet er kjent med at informasjonsbasen til Store Norske Leksikon, som er bygget opp over flere tiår, ikke lenger vedlikeholdes eller videreutvikles. Å videreføre leksikonbaser på eget språk og med referanser til norsk natur, historie og samfunnsliv må være en sentral oppgave i framtidens kunnskapssamfunn. Arbeidet med å opprette nasjonale kunnskapsbaser må derfor være en prioritert oppgave som gjennomføres innenfor relativt kort tidsramme. Flertallet ber departementet sikre tilgangen til oppdaterte leksikonbaser til bruk i for eksempel skoler og bibliotek.

Flertallet viser i denne sammenheng til merknad fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen i Budsjett-innst. S. nr. 2 (2001-2002) side 94:

"Komiteen mener det er viktig at Norge opprettholder en nasjonal kunnskapsbase. Komiteen viser til at Kulturdepartementet har lyst ut en anbuds konkurranse der staten kjøper tilgang til en større kunnskapsbase for bibliotek- og undervisningssektoren. Komiteen mener vi trenger en nasjonal kunnskapsbase, og at dette ikke synes mulig uten et offentlig engasjement. Foreløpig er det ikke et sterkt nok nettmarked til at dette kan sikre tilstrekkelige inntekter. Komiteen ber Regjeringen legge til rette for at det opprettes en nasjonal kunnskapsbase."

Flertallet ber departementet arbeide for å etablere nasjonale kunnskapsbaser og orientere Stortinget om saken i egen melding eller på annen passende måte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen viser til den anbuds konkurranse om en toårig prøveordning som i samarbeid med daværende Kirke-, undervisnings- og forskningsdepartement og Nærings- og handelsdepartement av Kulturdepartementet ble utlyst 22. juni 2001.

Disse medlemmer har merket seg at anbudene ble vurdert av en evalueringskomité som også avga innstilling der et av de to kvalifiserte anbudene ble anbefalt.

Disse medlemmer anbefaler at det gjennomføres forhandlinger med anbefalt tilbyder med sikte på å gjennomføre prøveordningen, også med avklaring av eierskap knyttet til evt. investering i IT-basert utstyr for å kunne gjennomføre prøveordningen.

Disse medlemmer forutsetter at det i løpet av prøveperioden arbeides videre med prosjektet.

Etter disse medlemmers oppfatning er målet for prøveordningen og videre prosjektarbeid at det utvikles en mer permanent løsning som sikrer tilgjengelighet for biblioteker, skoler, skoleelever og studenter - samt for befolkningen i sin alminnelighet - til en nasjonal nettbasert kunnskapsbase.

Disse medlemmer vil peke på at en slik kunnskapsbase også bør videreføre tradisjonene med norsk nasjonalt leksikon (der det er omtale av både norske og internasjonale forhold), baseres på samarbeid med andre norske aktører som både har og vedlikeholder kunnskapsbaser av nasjonal betydning, og sikre at tilgang til slik kunnskap kan skje på norsk.

Disse medlemmer legger til grunn av statens direkte økonomiske engasjement i en permanent løsning er uavklart og må utredes.

Disse medlemmer forutsetter at det gjennomføres fortløpende evaluering av prøveordning og prosjekt, og at evalueringsrapport med evt. forslag legges frem for Stortinget.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Forhandlinger om inngåelse av kontrakt i henhold til utlyst og gjennomført anbuds konkurranse om en toårig prøveordning med nasjonal kunnskapsbase gjennomføres snarest.

Det forutsettes at alle problemstillinger i forbindelse med anbudet avklares på en hensiktsmessig måte."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forhandlinger om inngåelse av kontrakt i henhold til utlyst og gjennomført anbuds konkurranse om en toårig prøveordning med nasjonal kunnskapsbase gjennomføres snarest.

Det forutsettes at alle problemstillinger i forbindelse med anbudet avklares på en hensiktsmessig måte.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til dokumentet og råår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:23 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentantene Trond Giske og Vidar Bjørnstad om opprettelsen av en nasjonal kunnskapsbase - vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 17. januar 2002

Rolf Reikvam
leder

Jan Olav Olsen
ordfører

Karita Bekkemellem Orheim
sekretær

Vedlegg

Brev fra Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet v/statsråd Kristin Clemet til kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, datert 30. november 2001

Dok. 8:23 - forslag om opprettelse av en nasjonal kunnskapsbase

Det vises til oversendelsen av Dok. 8:23 (2001-2002) om forslag om opprettelse av en nasjonal digital kunnskapsbase. I oversendelsen bes det om departementets kommentarer til forslaget, om mulig snarlig.

I samarbeid med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF) og Nærings- og handelsdepartementet, lyste Kulturdepartementet 22. juni ut en anbudskonkurranse om en toårig prøveordning der staten skulle kjøpe tilgang til en større kunnskapsbase for bibliotek- og undervisningssektoren. Anbudene ble vurdert av en evalueringskomité ledet av professor Jon Bing.

Etter en samlet vurdering kom staten som oppdragsgiver til at en ikke ville gå videre med noen av de aktuelle anbudene. Dette skyldtes bl.a. at den økonomiske rammen for de to gjenstående anbudene var svært høy, ca. 66 og 55 mill kroner, samtidig som det gjennom anbudskonkurransen ble klarlagt at staten ikke kunne regne med å bli sittende igjen med verdier av betydning etter utløpet av prøveperioden på to år. I tillegg har det kommet klarere frem at staten etter all sannsynlighet må finansiere drift, utvikling og innhold i en slik kunnskapsbase, da inntjening fra et kommersielt marked neppe er tilstrekkelig til å dekke utgiftene.

Denne beslutningen ble meddelt anbyderne i møte med utdannings- og forskningsministeren 8. november, samt at beslutningen ble omtalt i regjeringens tilleggsnummer til statsbudsjettet for 2002 som ble fremmet for Stortinget fredag 9. november. Regjeringens beslutning om ikke å gå videre med noen av anbudene ligger til grunn for forslaget i Dok. 8:23.

Det vises til at Regjeringen har lagt vekt på betydningen av å sikre det felles norske informasjonsgrunnlaget i IT-samfunnet. Tilveiebringelse av kilder til generell kunnskap på norsk, samt kunnskap om Norge og norske forhold, skal derfor vurderes i et bredere perspektiv. Det tas sikte på at kunnskapen skal fremskaffes på en bred multimediaplattform med tyngde også på lyd og bilder.

Det videre arbeidet vil bli knyttet til det interdepartementale IT-politiske samarbeidet eNorge og bestrebelsene for å skaffe norsk elektronisk innhold på nettet. Det er også signalisert at det skal være en nær dialog med private og offentlige aktører på feltet, herunder de aktørene som deltok i anbudskonkurransen. Innenfor utdanningssektoren vil spørsmålet vurderes i sammenheng med de erfaringer som gjøres innenfor rammen av regjeringens betydelige satsing på digitale læremid-

ler og Skolenettet. Innenfor kulturfeltet vil spørsmålet særlig vurderes i sammenheng med videreutviklingen av Kulturnett Norge.

Utfordringene i det videre arbeidet er å sikre funksjonelle løsninger med kvalitetssikret norsk innhold som er organisert på en slik måte at det er enkelt å finne frem i for ulike brukergrupper. Samtidig må det tas hensyn til regler om offentlige anskaffelser, statsstøtte og konkurranseregler. Det vil dessuten være meget uheldig om staten bidrar til å opprette kunnskapsmonopoler som følge av at et offentlig finansiert tiltak forhindrer drift av eksisterende eller etableringen av nye innholdsleverandører. Statens rolle vil derfor bli nøye vurdert i det videre arbeidet med å sikre norsk elektronisk innhold. I tillegg er det viktig å vurdere de teknologiske og innholdsmessige muligheter og utfordringer. Evalueringskomiteens rapporter viser at det er mange problemstillinger som ikke er blitt tilstrekkelig vurdert gjennom anbudskonkurransen.

Kunnskapsforlaget har tatt til orde for at staten bør innlede såkalt kjøp etter forhandlinger med dette forlaget for å finne en hensiktsmessig løsning. En slik fremgangsmåte vil være i strid med konkurranserettslige prinsipper, herunder våre forpliktelser etter EØS-avtalen. Dette skyldes at kostnadene Kunnskapsforlaget vil ha dekket i hovedsak er knyttet til fremtidige oppdateringer. Det finnes imidlertid flere alternative leverandører på nyere informasjon. Eventuelt kjøp etter forhandlinger må derfor innledes med flere aktører, etter en ny kunngjøring. Departementet mener dette ikke vil være hensiktsmessig så lenge flere sentrale problemstillinger ikke er klargjort.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har i møtet med anbyderne invitert disse til å komme med innspill til alternative løsninger.

Før årsskiftet vil Nærings- og handelsdepartementet, Kulturdepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet arrangere et bredt anlagt møte hvor private og offentlige institusjoner og privatpersoner inviteres til å drøfte aktuelle problemstillinger knyttet til norsk elektronisk innhold, herunder hvordan vi kan sikre verdifulle kilder til kunnskap. Temaer på et slikt møte vil blant annet være de teknologiske og innholdsmessige muligheter og utfordringer, hvilke aktører som bør bidra og hva statens rolle skal være. Det videre arbeidet vil inngå i eNorge-samarbeidet som ledes av NHD, herunder i en interdepartemental arbeidsgruppe som vil ha nær kontakt med private og offentlige aktører.